

ISSN 2091-5187

SERVIS

ILMIY-AMALIY
JURNAL

№3

2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026-yil, 3-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017-y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan.

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
X.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

X.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

Зафаржон Толибжонович Вахобов Социально-экономические эффекты брендинга туристских дестинаций: модель оценки на примере Самарканда	153
Хасан Абдусайитович Рахимов Меҳмонхоналарнинг иқтисодий рақобатбардошлигини ошириш йўллари	161
Mohigul Ulug‘bekovna Shodiqulova Madaniy turizmni rivojlantirishda kichik biznes va mahalliy tadbirkorlikning o‘rni	164
Shaxnoza Shomurotovna Toshpulatova Mehmonxonalarning rivojlanish tarixi hamda “mehmonxona” tushunchasining ilmiy, nazariy va amaliy masalalari	169
MENEJMENT VA MARKETING	
Xilola Nematovna Ochilova Ilmiy kadrlar tayyorlash va ilm-fan sohasida boshqaruv samaradorligini oshirish yo‘llari	172
Mahliyo Islamovna Diyarova, Sanjar Abdulahodovich Rahimov Uy-joy qurilishini rivojlantirishning iqtisodiy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	179
MOLIYA, PUL MUOMALASI VA KREDIT	
Azim Qayumovich G‘apparov, Dostonbek Jo‘rabek o‘g‘li Qoplonov Ijtimoiy obyektlarda qurilish xizmatlarini moliyalashtirishning samaradorlik ko‘rsatkichlarini tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	185
Abdunazar Narzullayevich Ibragimov Islom moliya tashkilotlarida buxgalteriya hisobini xalqaro standartlar asosida tashkil etish	189
BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT	
Низомиддин Бегбутаевич Хўжабеков Консолидациялашган молиявий ҳисобот ва бизнес бирлашувларида кечиктирилган фойда солиғини МҲХС (IAS) 12 асосида тан олиш	197
Умар Худайбердиев Қўшилган қийматнинг шаклланиши ва мамлакат ялпи ички маҳсулот ҳажмининг кўпайиши	206
Ortiq Eshnazarovich Ernazarov Xizmat ko‘rsatish sohasini chiziqli ekonometrik modelashtirishda juft korrelyatsiya koeffitsiyentining ahamiyati	208
Bekniyoz Suvonov Moliyaviy hisobot tahlilini raqamli transformatsiya qilishning analitik imkoniyatlari	212
Bobir Kiyomidinovich Muftaydinov Korxonaning to‘lov qobiliyatini kompleks baholashda qo‘llaniladigan skoring usulining mazmuni	217
Хушвакт Мансурович Ёдгоров Дори воситалари саноати корхоналарида асосий ишлаб чиқариш харажатлари бухгалтерия ҳисоби ва таннархни аниқлаш тартиби	221
TA'LIM, KADRLAR TAYYORLASH VA PEDAGOGIKA	
Li Shan Research on the Impact of Teacher's Ethics and style on the Core Competitiveness of Universities	227
Kamoliddin Asomiddin o‘g‘li Jaxongirov Ta‘lim turizmi bozorini rivojlantirishning xalqaro tajribasi va uni o‘zbekiston sharoitida qo‘llash imkoniyatlari	231
E'TIBORGA MOLIK MASALALAR	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Узоқ умр кўриш сирлари. Фарзанд тарбиялашдаги хатолар	236
Мамаюнус Пардаев, Фарход Набиев Манфаатлар тўқнашуви мазмуни ва турлари	238

MOLIYA, PUL MUOMALASI VA KREDIT

Azim Qayumovich G‘apparov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrası v.b. dotsenti, PhD.

Dostonbek Jo‘rabek o‘g‘li Qoplonov – Jizzax viloyat hokimligi yagona buyurtmachi xizmati injiniring kompaniyasi davlat muassasasi direktori

IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING SAMARADORLIK KO‘RSATKICHLARINI TAHLIL QILISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI

Annotatsiya. Maqolada ijtimoiy obyektlarda qurilish xizmatlarini moliyalashtirishning iqtisodiy mohiyati, moliyalashtirish manbalari va ularning samaradorligini baholashning zamonaviy yondashuvlari tadqiq etilgan. Tadqiqotning empirik bazasi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining 2021–2025-yillar bo‘yicha rasmiy statistik ma‘lumotlari, davlat investitsiyalarini boshqarish va davlat-xususiy sheriklikka oid xalqaro metodik materiallar hamda muallifning taklif etayotgan integratsion baholash modeli olindi. Tahlil natijasida ijtimoiy obyektlar uchun iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy natijadorlik, raqamli shaffoflik va risklarni boshqarishni birlashtiruvchi ISE (Integrated Social Efficiency) modeli taklif etildi. Mazkur model loyiha tanlash, budjet va investitsiya resurslarini ustuvorlashtirish, davlat-xususiy sheriklik loyihalarini baholash hamda obyektning hayotiy sikl xarajatlarini boshqarishda qo‘llanishi mumkin.

Kalit suzlar: ijtimoiy infratuzilma, qurilish xizmatlari, moliyalashtirish, investitsiya, davlat-xususiy sheriklik, hayotiy sikl xarajatlari, NPV, IRR, BIM, GIS, raqamli monitoring, ijtimoiy samaradorlik.

Kirish. Ijtimoiy infratuzilma maktablar, maktabgacha ta‘lim tashkilotlari, tibbiyot muassasalari, sport va madaniyat obyektlari, ichimlik suvi va kanalizatsiya tizimlari kabi aholining kundalik farovonligi va inson kapitalini shakllantirishga xizmat qiluvchi obyektlar majmuasidir. Bunday obyektlarning iqtisodiy xususiyati shundan iboratki, ular yaratadigan ijtimoiy samaraning katta qismi to‘g‘ridan-to‘g‘ri tijorat daromadi sifatida qaytmaydi. Shu sababli ularni moliyalashtirishda faqat moliyaviy rentabellik emas, balki ijtimoiy natijadorlik, hududiy tenglik va uzoq muddatli ekspluatatsiya xarajatlari ham hisobga olinishi lozim.

Maqolaning dolzarbligi O‘zbekistonda investitsiya va qurilish faolligining jadal o‘sishi bilan belgilanadi. Rasmiy statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, 2021-yilda qurilish ishlari hajmi 107,5 trln so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2025-yilga kelib 313,9 trln so‘mga yetgan. Asosiy kapitalga investitsiyalar ham shu davrda 239,6 trln so‘mdan 591,1 trln so‘mgacha oshgan^{1,2}. Bu o‘shish ijtimoiy obyektlarni moliyalashtirish hajmini kengaytirish bilan bir qatorda, ajratilgan resurslarning natijadorligini aniq o‘lchashni ham talab etadi³.

Tadqiqot maqsadi — ijtimoiy obyektlarda qurilish xizmatlarini moliyalashtirish samaradorligini baholashning nazariy va amaliy asoslarini takomillashtirish hamda O‘zbekiston sharoitida qo‘llash mumkin bo‘lgan integratsion baholash modelini ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari: ijtimoiy qurilishning iqtisodiy xususiyatlarini aniqlash; moliyalashtirish manbalarini tahlil qilish; 2021–2025-yillar statistik dinamikasini baholash; iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional samaradorlik mezonlarini tizimlashtirish; hayotiy sikl xarajatlari va raqamli monitoringning rolini asoslash; amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Jamoat tovarlari nazariyasi ijtimoiy infratuzilmaning bir qator xizmatlari bozor mexanizmi orqali yetarli darajada ta‘minlanmasligi mumkinligini izohlaydi. Shu sababli davlatning moliyaviy ishtiroki ijtimoiy samara va tashqi effektlarni hisobga olgan holda asoslanadi⁴. transaksion xarajatlarning institutsional tanlovdagi rolini

¹ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Qurilish ishlari hajmi (yillik). SIAT, 2021–2024-yillar.

<https://siat.stat.uz/data/2402/>

² O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasida bajarilgan qurilish ishlari, 2025-yil yanvar-dekabr. <https://stat.uz/>

³ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Markazlashgan moliyalashtirish manbalari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2621/>

⁴ Coase R.H. The Problem of Social Cost. Journal of Law and Economics. 1960. Vol. 3, No. 1. P. 1–44. <https://doi.org/10.1086/466560>

ko‘rsatgan bo‘lsa¹, shartnomaviy munosabatlar va boshqaruv tuzilmalarini tahlil qilish orqali iqtisodiy samaradorlikka institutsional omillarning ta‘sirini asoslagan.

Qurilish loyihalarida ushbu yondashuvlar ayniqsa muhim, chunki buyurtmachi, loyiha tashkiloti, pudratchi, moliyalashtiruvchi institut va nazorat organlari o‘rtasidagi ko‘p bosqichli munosabatlar axborot va nazorat xarajatlarini oshirishi mumkin. Demak, loyiha qiymatini baholashda faqat qurilish-montaj ishlari qiymatini emas, balki tender, shartnoma, monitoring, o‘zgartirishlar va nizolar bilan bog‘liq xarajatlarni ham hisobga olish maqsadga muvofiq.

Zamonaviy investitsion tahlilda NPV, IRR, rentabellik indeksi va diskontlangan qaytish muddati asosiy ko‘rsatkichlar hisoblanadi. Biroq maktab, shifoxona yoki suv ta‘minoti obyektlarida iqtisodiy foydaning katta qismi ijtimoiy ko‘rinishda namoyon bo‘lgani sababli ushbu ko‘rsatkichlarni ijtimoiy natijalar bilan to‘ldirish zarur.

Hayotiy sikl xarajatlari (Life-Cycle Costing) yondashuvi obyektning qurilish bosqichidan tashqari ekspluatatsiya, joriy va kapital ta‘mir, energiya sarfi, modernizatsiya va almashtirish xarajatlarini ham baholaydi. Jahon bankining PPP metodik materiallarida whole-of-life costing va value for money tamoyillari loyiha samaradorligini ta‘minlashning muhim vositalari sifatida ko‘rsatiladi^{2,3}.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda tizimli, qiyosiy va statistik tahlil, dinamik qatorlar, guruhlash, mantiqiy umumlashtirish va ko‘p mezonli baholash usullaridan foydalanildi. Empirik ma‘lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining SIAT tizimidagi rasmiy yillik ma‘lumotlardan olindi. Qurilish ishlari hajmi 2021–2024-yillar uchun SIATning yillik qatori, 2025-yil uchun Milliy statistika qo‘mitasining yakuniy yillik ko‘rsatkichi asosida olindi. Investitsiya ko‘rsatkichlari markazlashgan va markazlashmagan moliyalashtirish manbalari bo‘yicha SIAT ma‘lumotlarining yig‘indisi sifatida hisoblandi⁴.

Muallif tomonidan ijtimoiy obyektlarni baholash uchun ISE (Integrated Social Efficiency) modeli taklif etiladi: $ISE = 0,35E + 0,35S + 0,15D + 0,15R$. Bu yerda E — iqtisodiy samaradorlik; S — ijtimoiy natijadorlik; D — raqamli shaffoflik va monitoring; R — moliyaviy va institutsional risklarni boshqarish. Mazkur og‘irliklar mualliflik metodik taklifi bo‘lib, kelgusida real loyiha ma‘lumotlari va ekspert baholashlari asosida kalibrlanishi mumkin.

Tahlil va natijalar. 2021–2025-yillar dinamikasi O‘zbekistonda qurilish va investitsiya faolligining sezilarli oshganini ko‘rsatadi. Qurilish ishlari hajmi 2021-yildagi 107,5 trln so‘mdan 2022-yilda 130,8 trln so‘mga, 2023-yilda 222,9 trln so‘mga, 2024-yilda 259,7 trln so‘mga va 2025-yilda 313,9 trln so‘mga yetgan. 2021–2025 davrida nominal o‘sish qariyb 2,9 baravarni tashkil etadi.

Asosiy kapitalga investitsiyalar ham 2021-yildagi 239,6 trln so‘mdan 2022-yilda 266,2 trln so‘mga, 2023-yilda 356,1 trln so‘mga, 2024-yilda 507,5 trln so‘mga va 2025-yilda 591,1 trln so‘mga oshgan. 2021–2025-yillar oralig‘ida o‘sish qariyb 2,5 baravar bo‘lgan⁵. Bu jarayon ijtimoiy obyektlar qurilishida moliyalashtirish portfelini diversifikatsiya qilish va investitsiya qarorlarini natijaga yo‘naltirish zaruratini kuchaytiradi.

1-jadval.

O‘zbekiston Respublikasida qurilish va investitsiya dinamikasi, 2021–2025-yillar

Yil	Qurilish ishlari, trln so‘m	Asosiy kapitalga investitsiyalar, trln so‘m	Qurilish o‘sishi, %	Investitsiya o‘sishi, %
2021	107.5	239.6	—	—
2022	130.8	266.2	21.7	11.1
2023	222.9	356.1	70.5	33.7
2024	259.7	507.5	16.5	42.5
2025	313.9	591.1	20.9	16.5

¹ Williamson O.E. The Economic Institutions of Capitalism. Free Press, 1985.

² World Bank. PPP Cycle: PPP Online Reference Guide. https://ppp.worldbank.org/PPP_Online_Reference_Guide/PPP_Cycle

³ World Bank. Infrastructure Challenges and How PPPs Can Help. <https://ppp.worldbank.org/infrastructure-challenges-and-how-ppps-can-help-0>

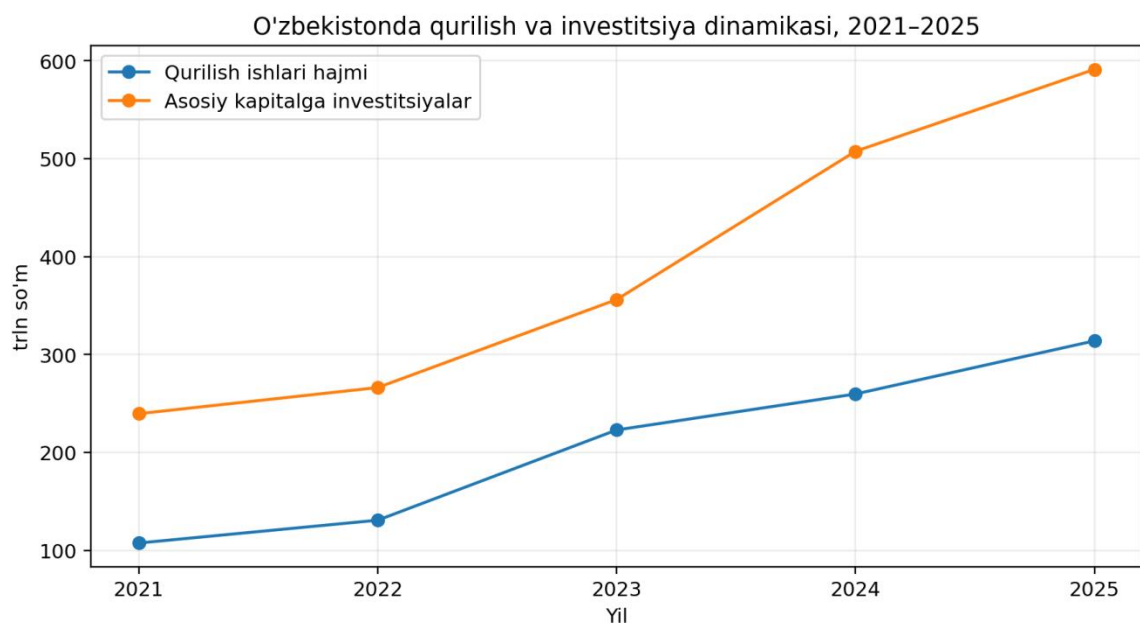
⁴ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2627/>

⁵ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Markazlashgan moliyalashtirish manbalari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2621/>

Izoh: 2021–2024-yillar qurilish qatori SIATdagi rasmiy yillik ma’lumotlardan; 2025-yil qurilish ko’rsatkichi Milliy statistika qo’mitasining 2025-yil yakuniy ma’lumotidan olindi. Investitsiya qatori markazlashgan va markazlashmagan moliyalashtirish manbalari yig’indisi asosida hisoblandi.

Moliyalashtirish manbalari tarkibidagi o’zgarishlar. SIAT ma’lumotlariga ko’ra, markazlashgan moliyalashtirish manbalari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar 2021-yildagi 46,1 trln so’mdan 2025-yilda 62,9 trln so’mgacha oshgan. Markazlashmagan manbalar esa 2021-yildagi 193,5 trln so’mdan 2025-yilda 540,7 trln so’mgacha yetgan. Shunday qilib, investitsiya tizimida markazlashmagan resurslarning roli keskin yuqori bo’lib qolmoqda.

2025-yilda korxonalarning o’z mablag’lari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar 90,4 trln so’mni, aholi mablag’lari hisobidan 37,9 trln so’mni, tijorat bank kreditlari va boshqa qarz mablag’lari hisobidan 11,5 trln so’mni tashkil etgan^{1,2,3}. Bu holat ijtimoiy obyektlarni moliyalashtirishda davlat resurslarini xususiy kapital, bank moliyasi va DXSh mexanizmlari bilan uyg’unlashtirish imkoniyatini ko’rsatadi.

1-rasm. O‘zbekistonda qurilish ishlari va asosiy kapitalga investitsiyalar dinamikasi, 2021–2025-yillar.

2-jadval.

2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalarning ayrim manbalari

Manba	2021	2025	O’sish, %
Markazlashgan manbalar	46.1	62.9	36.4
Markazlashmagan manbalar	193.5	540.7	179.5
Korxona o’z mablag’lari	68.4	90.4	32.3
Aholi mablag’lari	22.7	37.9	67.1
Bank kreditlari va boshqa qarz mablag’lari	19.1	11.5	-39.9

Ijtimoiy obyektlarda moliyalashtirish samaradorligini baholashda uchta darajani ajratish maqsadga muvofiq. Birinchi daraja — moliyaviy-iqtisodiy samaradorlik: loyiha qiymati, NPV, IRR, LCC, smeta og’ishlari va qurilish muddati. Ikkinchi daraja — ijtimoiy natijadorlik: yangi o’quv o’rinlari, tibbiy xizmat qamrovi, aholining xizmatdan foydalanish vaqti, hududiy tenglik va xizmat sifati. Uchinchi daraja — institutsional va raqamli samaradorlik: tender shaffofligi, shartnoma o’zgarishlari, BIM/GISdan foydalanish, elektron monitoring va risklarni boshqarish.

¹ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi. Korxonaning o’z mablag’lari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2628/>

² O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi. Aholi mablag’lari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2634/>

³ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi. Tijorat bank kreditlari va boshqa qarz mablag’lari hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), 2021–2025. SIAT. <https://siat.stat.uz/data/2632/>

Taklif etilayotgan ISE modeli mazkur uch darajani yagona baholash tizimiga birlashtiradi. Masalan, yangi maktab qurilishi loyihasida E komponenti qurilish va ekspluatatsiya xarajatlarini, S komponenti yangi o‘quv o‘rinlari va qamrovni, D komponenti loyiha va xarajatlarning raqamli kuzatuvchanligini, R komponenti esa muddat va smeta risklarini aks ettiradi.

Modelning amaliy qiymati shundaki, u “eng arzon loyiha”ni emas, balki hayotiy sikl davomida eng katta ijtimoiy-iqtisodiy qiymat yaratadigan loyihani tanlashga yordam beradi. Ayniqsa, davlat budjeti cheklangan sharoitda loyiha portfelini ustuvorlashtirishda bunday ko‘p mezonli yondashuv muhimdir.

Raqamli monitoring va transaksion xarajatlarni kamaytirish: Qurilish loyihalarida moliyaviy oqimlar, loyiha-smeta hujjatlari va bajarilgan ishlarning fizik hajmi o‘rtasidagi nomuvofiqlik xarajatlar oshishiga olib kelishi mumkin. BIM va GIS texnologiyalari obyektning fizik parametrlarini moliyaviy ma’lumotlar bilan bog‘lash, bajarilgan ishlarni bosqichma-bosqich tasdiqlash va loyiha o‘zgarishlarini kuzatish imkonini beradi.

Transaksion xarajatlarni kamaytirish uchun elektron hujjat aylanishi, ochiq tender ma’lumotlari, shartnoma o‘zgarishlarining sabablarini qayd etish, raqamli dalolatnomalar va risk indikatorlarini joriy etish maqsadga muvofiq. Jahon bankining infratuzilma va DXSh bo‘yicha metodik materiallari ham loyiha tanlash, risklarni taqsimlash va value for moneyni baholashga kompleks yondashishni tavsiya qiladi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari O‘zbekistonda 2021–2025-yillarda qurilish va investitsiya faolligi sezilarli oshganini ko‘rsatdi. Qurilish ishlari hajmi 107,5 trln so‘mdan 313,9 trln so‘mgacha, asosiy kapitalga investitsiyalar esa 239,6 trln so‘mdan 591,1 trln so‘mgacha oshgan. Bunday kengayish sharoitida asosiy masala moliyalashtirish hajmini oshirishdan tashqari, resurslarning ijtimoiy va iqtisodiy natijadorligini ta’minlashdan iborat.

Ijtimoiy obyektlar uchun moliyalashtirish samaradorligini faqat NPV, IRR yoki qurilish qiymati bilan baholash yetarli emas. Xizmat qamrovi, hududiy tenglik, ekspluatatsiya xarajatlari, raqamli shaffoflik va risklarni boshqarish ham yakuniy qarorga kiritilishi kerak. Shu asosda maqolada ISE integratsion modeli taklif qilindi.

Kelgusidagi tadqiqotlar taklif etilgan modelni real maktab, shifoxona, suv ta’minoti va boshqa ijtimoiy obyektlar loyihalari ma’lumotlari asosida ekonometrik tekshirish, mezonlar og‘irliklarini ekspert va statistik usullar bilan kalibrlash hamda hududlar kesimida ijtimoiy investitsiyalarning xizmat sifati va inson kapitaliga ta’sirini miqdoriy baholashga yo‘naltirilishi lozim.

Tadqiqot natijalari asosida bir qancha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Birinchidan, ijtimoiy obyektlarni moliyalashtirish samaradorligini iqtisodiy, ijtimoiy, raqamli va risk komponentlari orqali birgalikda baholovchi ISE integratsion modeli taklif qilindi.

Ikkinchidan, 2021–2025-yillar statistik dinamikasi asosida qurilish va investitsiya hajmining o‘lishi bilan moliyalashtirish sifatini baholash zarurati o‘rtasidagi bog‘liqlik asoslandi.

Uchinchidan, ijtimoiy obyektlar uchun moliyalashtirish qarorlarida hayotiy sikl xarajatlarini boshlang‘ich qurilish qiymati bilan birgalikda hisobga olish mexanizmi taklif qilindi.

To‘rtinchidan, raqamli monitoring va transaksion xarajatlarni moliyalashtirish samaradorligining mustaqil institutsional komponenti sifatida baholash yondashuvi ishlab chiqildi.

Beshinchidan, ijtimoiy infratuzilma loyihalarini tanlashda ISE indeksini pilot tarzda joriy etish va loyiha portfelini natijadorlik bo‘yicha reytinglash.

Oltinchidan, har bir yirik ijtimoiy qurilish loyihasi uchun 10–20 yillik hayotiy sikl xarajatlari hisobini loyiha pasportiga kiritish.

Ettinchidan, BIM/GIS asosida loyiha, smeta, shartnoma, bajarilgan ishlar va to‘lovlarni yagona raqamli monitoring tizimiga birlashtirish.

Sakkizinchidan, DXSh loyihalarida davlatning uzoq muddatli to‘lov majburiyatlari, kafolatlar va boshqa fiskal risklarni alohida baholash.

To‘qqizinchidan, loyihalarni baholashda qamrov, yangi xizmat quvvati va qishloq/shahar hududlari bo‘yicha tenglik ko‘rsatkichlarini iqtisodiy mezonlar bilan bir qatorda qo‘llash.

O‘ninchidan, obyekt foydalanishga topshirilgandan keyin 1, 3 va 5 yil oralig‘ida post-loyiha baholashini joriy etish.

Ushbu ilmiy-amaliy tavsiyalarning amaliyotga joriy qilinishi “O‘zbekiston-2030” strategiyasida belgilangan ijtimoiy obyektlarda qurilish xizmatlarini moliyalashtirishning samaradorligini oshirishning maqsad va vazifalarni bajarilishiga xizmat qiladi.

А.Гаппаров, Д.Коплонов Теоретические и практические основы анализа показателей эффективности финансирования строительства объектов социальной сферы Аннотация. В статье исследованы экономическая сущность финансирования строительных услуг на объектах социальной инфраструктуры, источники финансирования и современные подходы к оценке их эффективности. Эмпирической базой исследования послужили официальные статистические данные Национального комитета по статистике Республики Узбекистан за 2021–2025 годы, международные методические материалы по управлению государственными инвестициями и государственно-частному партнерству, а также предложенная автором интегрированная модель оценки. В результате анализа предложена модель ISE (Integrated Social Efficiency), объединяющая экономическую эффективность, социальную результативность, цифровую прозрачность и управление рисками. Модель может применяться при отборе проектов, приоритизации бюджетных и инвестиционных ресурсов, оценке проектов государственно-частного партнерства и управлении затратами жизненного цикла социальных объектов. Ключевые слова: социальная инфраструктура, строительные услуги, финансирование, инвестиции, государственно-частное партнерство, затраты жизненного цикла, NPV, IRR, BIM, GIS, цифровой мониторинг, социальная эффективность.	A.Gapparov, D.Koplonov Theoretical and practical foundations for analyzing the efficiency indicators of financing the construction of social sphere facilities Abstract. The article examines the economic nature of construction services financing for social infrastructure facilities, financing sources and modern approaches to measuring their efficiency. The empirical basis consists of official statistics of the National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan for 2021–2025, international methodological materials on public investment management and public-private partnerships, and the author's integrated assessment model. Based on the results, an Integrated Social Efficiency (ISE) model is proposed, combining economic efficiency, social outcomes, digital transparency and risk management. The model can be used for project selection, prioritization of budget and investment resources, assessment of public-private partnership projects, and life-cycle cost management of social facilities. Keywords: social infrastructure, construction services, financing, investment, public-private partnership, life-cycle costing, NPV, IRR, BIM, GIS, digital monitoring, social efficiency.
--	--

Abdunazar Narzullayevich Ibragimov – ISFT mustaqil izlanuvchisi

ISLOM MOLIYA TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TASHKIL ETISH

ORCID: 0009-0007-4981-2375

Email: abdunazaribragimov937@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada Murabaha operatsiyalarini AAOIFI standartlari asosida buxgalteriya hisobida aks ettirishning konseptual va metodologik jihatlarini tadqiq etildi. Murabahaning an'anaviy kreditdan farqlari, aktiv, debitorlik qarzi va foydani tan olish xususiyatlari qiyosiy tahlil qilinib, Shariat talablariga muvofiq integratsiyalashgan hisob metodologiyasi taklif etildi. Kalit so'zlar: AAOIFI, islom moliyasi, Murabaha, buxgalteriya hisobi, moliyaviy hisobot, Shariat, savdo foydasi, kechiktirilgan foyda, quasi-equity, islom banki.

Kirish. Jahon moliya tizimida islom moliyasining rivojlanishi buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot oldiga an'anaviy moliyaviy munosabatlardan farq qiluvchi yangi metodologik vazifalarni qo'yamoqda. Islom moliyasida moliyaviy operatsiyalarning huquqiy shakligina emas, balki ularning iqtisodiy mazmuni, real aktiv bilan bog'liqligi, risk va daromadning taqsimlanishi hamda Shariat talablariga muvofiqligi alohida ahamiyat kasb etadi.

An'anaviy moliyalashtirish modelida mablag'larning vaqt qiymati asosida foiz daromadi yoki foiz xarajati shakllanishi mumkin. Islom moliyasi tizimida esa daromadning shakllanishi real savdo, ijara, sheriklik yoki boshqa Shariatga muvofiq iqtisodiy faoliyat bilan bog'liq bo'lishi

ISSN 2091-5187

❧ “SERVIS” ❧

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

08.09.2026 yilda terishga berildi. 25.09.2026 yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84 $\frac{1}{8}$. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,6. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,68. Adadi 100 nusxa. Buyurtma №0169A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.